

Tasdawit n Bgayet

Tamesdeyt n Tsekliwin n Tutlayin

Tasga n Tutlayt d Yidles n Tmaziyt

Tazrawt n Master

Tayult: Tarakalt tutlayant

Asentel

**ASMESKEL AMUTLAY GAR TEMNAḌT N
TIMIZAR (TIZI-WEZZU) AKKED TEMRIJT
(BGAYET)**

(Amawal n uzemmur: Lemεεṣra)

Theyya-tt-i d Massa

Lynda AHMAMA

Ania KAJITE

Daw n ufus n Massa

Ourida AISSOU

Aseggas Asdawan 2015 – 2016

Asnemmer

Ad nessnemmer akk wid iæetben yef tutlayt n tmaziyt i waken ad d- tu. ger tutlayin-nniðen s leqdicat-nsen, ama d imusnawen, d iselmaden ney d inelmaden nebla ma nettu wid yemmuten.

Tanemmirt dtameqrant i Massa Ou. AISSOU i d-yellan s lmendad n tezrawt-a, iy-d-yefkan afus n lemæawna ama s yiwellichen ama s yidlisen, ad as-nini d ayen tanemmirt tameqrant i Mass A. IDIR iy-islemden tarrayin n usebbed n tezrawt-a, nebla ma nettu imsulya iy-d-yefkan isallen yef usentel n tezrawt-a.

Abuddu

Leqdic-a d win ara buddey i yimawlan-iw ezizen fell-i, ladya i yemma taħnint i yefkan leetab i tarwiħt-is i waken ad yrey akked baba ezizen fell-i .

- I Dada Mouħ i ħemley atas atas fall-as yeefu yerħem.
- I urgaz-iw Nassim ezizen yef wul-iw,i yemma Lġġida, tilewsatin-iw Farida, Fatiha, Hassina akked ulwes-iw Hacene d tmeħħut-is Samira.
- I gma Amirouche akked tmeħħut-is Chahrazad.
- I weltma Karima d urgaz-is Lhadi.
- I weltma tamectuħt Amal.
- I wayetma Samir, Omar, Ghilas akked umazuz n twacult-iw Moumouh.
- I jeddi, i setti, i Emumi akked tlawin-nsen akken ma llan.
- I temdakelt-iw Amina d urgaz-is i yellan deg Fransa nebla ma ttuy tawacult-is i yal yiwen deg-sen.
- I xalti Jegiga d urgaz-is akked warraw-is yal yiwen s yisem-is.
- I xwalti d warraw-nsent akked yirgazen-nsent akken ma llant, anda ma llant.
- I temdakult-iw Sonia akked uxħib-is Mhand.

Ad t-buddey i yiman-iw akked temdakelt-iw Ania akked twacult-is. I wid akk ezizen fell-i d temdukul-iw akk anda ma llant.

Lynda AHMAMA

Abuddu

Deg tazwara ad buddey leqdic-a i yimawlan-iw ezizen i hemley atas acku d nutni i yi-yessawden yer uswir-a ad yesseyzef Rebbi deg leemer-nsen.

- I weltma tameqqrant Zinia i hemley atas.
- I weltma kassia i hemley d urgaz-is Yazid.
- Nebla ma ttuy gma awhid-nney Lounes ad ay-t-yehrez Rebbi ad ay-t-yerr d adrum.
- I urgaz-iw ezizen Lounes OUSSAID d twacult-is akken ma llan.
- I tehbibt n wul-iw Kenza BOUABBAS.
- I xalti Souhila d urgaz-is Mouhend akked yess-is yal yiwet s yisem-is.
- I temduk-al-iw yal yiwet s yisem-is.
- I twacult Kajite anda ma tella.

Ad t-buddey dayen i yiman-iw akked temdakelt n leqdic Lynda AHMAMA.

Ania KAJITE

Agbur

Asnemmer	2
Abuddu	3-4
Tazwert tamatut	9-10
I. Aħric n tesnarrayt	12
1. Afran n usentel.....	12
2. Iswi n usentel.....	12
3. Afran ntmeslayin.....	13
4. Asissen n temnađin.....	13
4.1. Asissen n taddart n Tmizar.....	13
4.2. Asissen n taddart n Temrijt.....	14
5. Asissen n yimsulya.....	15
5.1. Asissen n yimsulya n taddart n Tmizar.....	16
5.2. Asissen n yimsulya n taddart n Temrijt.....	17
6. Asissen n uswir utlayan.....	18
7. Tarrayt n tesleđt.....	18
II. Tizri d tesleđt	20
1. Tabadut n temsislit.....	20
III. Tamsislit tagsusrant	20
1. Anagraw n teyra.....	21-23
1.2. Azal asnislan n teyra deg tmeslayt n Tmizar d tmeslayt n Temrijt.....	23
1.3. Idgan n Teyra deg wawlen deg temnađin-a.....	24
1.3.1. Tiyra tiččuranin.....	24

1.3.2 Tafelwit n wazal n unagraw n teyra anedda.....	25
1.3.3. Tiyri tilemt ney tarawsant.....	25
2. Anagraw n tergalin.....	26
2.1. Tirgalin tanyiyin.....	26-27
2.2. Tirgalin tufayin.....	28
2.3. Tirgalin taggayin d tzenzayin.....	29-31
2.4. Tirgalin tizegnaggayin.....	32
2.5. Izegniyriyen.....	33-34
3. Imeslic.....	35
4. Tayuga taddayt n tenmegla.....	36-375.
Tafelwit n yimeslicen n snat n temnadin-a.....	38
IV.Tamsislit tuddist.....	39
1. Timlilit n teyra.....	39
1.1 Ayelluy.....	39
1.2. Timerna n yizegniyyri.....	39
2. Tamsertit.....	40
2.1 Tamsertit yer deffir.....	40
2.2 Tamsertit yer sdat.....	41
2.3. Tamsertit tamyayt.....	42
2.4. Tamsertit tibruyanin.....	42
2.5 Tamsertit s tufayt.....	42-43

2.6 Tamsertit s teyrit.....	43
2.7 Tamsertit s tsusmi.....	44
2.8 Tamsertit s wadeg n ugsusru.....	45
2.9 Tamsertit s waggug (lbeed n teyra ney aneflusel).....	45
3. Anufri.....	46-47
4. Tuttya d uđran.....	48
Taggrayt tamatut.....	50-51
Umuy n yidlisen.....	53-54
Tijenđad.....	56-68
Ammud n temnađt n Tmizar.....	56-63
Ammud n temnađt n Temrijt.....	64-68

Tazwart

Tazwart tamatut

Leqdic-nney d win yerzan tarakalt tamutlayt. Ad neqdec yef umawal n uzemmur (Lemeiṣra), gar snat n tmeslayin n snat n temnaḍin n Leqbayel, yiwet d tamnaḍt n Timizar (At Jennad) i d-yezgan deg wayir n Tizi Wezzu akked Temrijt i d-yezgan deg wayir n Bgayet (Isahliyen), d aserwes gar snat n tmeslayin n yiwet n tantala (d taynantala).

Asmeskel amutlay d tanakti i d-yeqqaren sdaxel n yiwet n tutlayt llant atas n tantiliwin, tantala s yiman-is mačči d yiwet, tebḍa d timeslayin maca yettili-d umgired deg wayen yerzan iswiren imutlayanen (tamsislit, tasnalya, tasnamka, amawal) DUBOIS. J yefka-d tabadut i usmeskel amutlay yef lahsab n wakud, adeg, akked ugraw inmetti. Yenna-d: “ *Asmeskel neqqar-as-t i tumant, deg usemres n yal ass, tutlayt warḡin deg tallit, deg wadeg, deg ugraw inmetti tella kif kif-itt akked wakken tella deg tallit-nniḍen, deg wadeg-nniḍen, deg ugraw inmetti-nniḍen. Asmeskel azgerkud n tutlayt tefka iswi-ines i trakalt tutlayant akked tesnantala s unamek uzzil n yirem: tasnilemetti tzarrew asmeskel inmetti* ”.¹

Leqdic-a yerza aswir n temsislit, taneggarut-a akken i teddukul akked tesnislit acku yesdukel-itent yiwen n uswir amutlay. Awal tamsislit yekka-d seg “sel”, tamsislit d tifurkect n tesniselt i d-yelhan deg yimesla n umdan war ma telha-d deg wazal-nsen.

Iswi n leqdic-a ad nessiweḍ ad d-naf tulmisiin n yal yiwet deg tmeslayin-a i wakken d aḡen ad d-nesban udmawen n umatwa d umgired gar-asent.

¹ « On appelle variation les phénomènes par lequel, dans la pratique courante, une langue déterminée n'est jamais à une époque, dans un lieu et dans un groupe sociale donnée, identique à ce qu'elle est à une autre époque. Dans un autre lieu, dans un autre groupe social. La variation diachronique de la langue donne lieu aux divers travaux de grammaire historique, la variation dans l'espace fournit son objet à la géographie linguistique et à la dialectologie au sens courant du terme : la sociolinguistique s'occupe de la variation social ». (J. DUBOIS 1983 : 507).

Gar leqdicat i d-yufraren d wayen yemmugen yef uħric-a ad d-naf leqdic n“MADOUI. Kh”(1994) yeqdec yef tmeslayin n temnađin-a: Seddouk, Amizour, Timezrit, Tichy akked Aokas. Akken dayen yella leqdic n “AISSOU.Ou”(2007) nettat teqdec yef temnađt n Aokas akked Irjen d aserwes gar snat n tmeslayin n temnađin-a. Leqdic “HASSANI. S”(2008): aglam d userwes gar krađ n tmeslayin, At yehia Moussa, Azzouza, Aokas. Leqdic n “KIRECHE. Ou”(2010) tesserwes gar snat n tmeslayin “Sidi Ēli Bunab akked Suk El Tnin” akken yella d ayen leqdic n “GUERRAB. S” (2014) netta s timadis yeqdec yef tmeslayin n tantala taqbaylit.

Ihi wissen ma yella snat n tmeslayin-a sęant ayen yettemcabin ney ala?. Imi mgaradent deg trakalt wissen ma d ayen yemgaraden ara d-yufraren?.Imi d tamsislit a ę- yecqan wissen ma d adeg n ususru i yemgaraden ney d agama kan?.

Ahat yezmer ad d-yili usmeskel amutlay mi ara neędi seg temnađt ęer tayeđ. Ahat timnađin-a tťfent deg tmeslayin-nsent ney ahat yella wayen i ibedden deg-sent.

I wakken ad nęer akk anecta ad nebđu tazrawt-a d iħricen ad d-naf aħric n tesnarrayt anda ara d-nebder asissen n temnađin-a, asissen n yimsulya, iswi n leqdic-a, asissen n uswir n temsislit,akked tarrayt n tesleđt. Ma daħric wis sin d aħric n tezri d tesleđt anda ara nesserwes gar snat n tmeslayin-a ama d ayen yerzan tamsislit tagsusrant akked temsislit tuddist d wayen icudden akk ęur-sent.

Ahric n tesnarrayt

I. Aħric n tesnarrayt

1.Afran n usentel

Asentel i nefren d win yerzan amawal n uzemmur (lemēšra), nefren-it-id gar yisental-nniḍen, acku tayult-a d tin yešan azal d ameqqran deg tmurt n Leqbayel, imi timnaḍin n Leqbayel sumata d tid i yešan azemmur akked lemēšrat. Rnu yef waya asentel-a d win i ḡ-iḡawnen deg leqdic-nney imi snat n temnaḍin i nefren d tid i yešan lemēšrat, yerna nerza ḡur-sent deg wakud i deg ttelqaḍen madden azemmur.

2.Iswi n usentel

Tazrawt-a ara nexdem terza asmeskel amutlay, d aserwes gar snat n tmeslayin n sin wayiren yemgaraden, yiwet d tameslayt n Timizar(At Jennad) i d-yezgan deg wayir n Tizi Wezzu tayeḍ d tameslayt n Temrijt i d-yezgan deg wayir n Bgayet (Iṣaḥliyen). Nekkenti nextar amawal n uzemmur (lemēšra), aħric iḡ-yerzan d win n temsislit. Ihi iswi n leqdic-a ad nessiweḍ ad d-naf tulmisin n yal yiwet deg tmeslayin-a, akken d aḡen ad d-nesken udmawen n umatwa d umgired gar-asant, ad d-nessisen tamsisliḡ-nsent tagsusrant ama d tiḡra ama d tirgalin neḡ d tayaga taddayin. Sin akkin ad nesserwes aswir n temlilit n yimesla deg wawal neḡ deg wuddus, s unamek-nniḍen tamsisliḡ tuddist ama d timlellit n teḡra ama d tamsertit.

3.Afran n tmeslayin

Afran n snat n tmeslayin-a n Tmizar akked Temrijt yella-d ilmend n kra n tmental:

- 1- Lebyi i nesɛa i wakken ad d-nessekfel deg wacu i mgaradent snat n tmeslayin-a d wayen i tent-yezdin laɣya imi mbaɛadent deg trakalt.
- 2- Timnaɗin-a ur d-yelli ara fella-asent waɣas n leqdicat d anect-a i ɣ-yeḡḡan ad nefk lewhi yur-sent.
- 3- Lebyi i nesɛa i waken ad nissin tameslayt tamaynut (Tasaɣlit), imi nekkenti s timad-ntey d timezday n temnaɗt n Tmizar.

4.Asissen n temnaɗin

4.1.Asissen n taddart n Tmizar

Taddart n Tmizar d tin i d-yezgan deg wayir n Tizi Wezzu, d tin yettabaɛen læerc n At Jennad.

Deg leɛli-s tesɛa azal n 500 m yef yilel n Tegzirt. Teggug yef Tizi Wezzu s 50 km. Deg useggas n 2008 tesɛa azal n 4211 n yimezday, deg-sen 2035 d tilawin d 20176 n yirgazen. Taddart-a zzint-as-i d tudrin-nniɗen deg yal tama: Deg tama n ugafa d taddart n Mira, deg tama n usammer d taddart n Tala Tgana, deg tama n unzul d taddart n Imalusen, yer unzul n umalu d Suk El Ḥad, deg tama n ugafa n umalu d taddart n Berber.

4.2. Asissen n taddart n Temrijt

Tamrijt d tayiwant ger tyiwanin n Leqbayel i yellan deg tmurt n Lezzayer. Tezga-d deg usammar n wayir n Bgayet.

Fkan-as isem n tyiwant deg useggas n 1984, d yiwet ger kraḍ n tyiwanin yettabaen tawinest n Suk El Tenin. Deg tjuma tesɛa 53,27 km², teggug yef twinest n Suk El Tnin s 15 km, yef temdint n Bgayet s 50 km.

Taddart-a zzint-as-i d tudrin-nniḍen deg yal tama:

Seg tama n usamer d tayiwant n Zyama Mensuriya i yettabaen ayir n Jijel akked Babur i yettabaen Sṭif.

Seg tama n umalu d tayiwant n Dergina.

Seg tama n unḥul d tayiwant n Dargina akked Babur.

Seg tama n ugafa d tayiwant n Melbu.

5. Asissen n yimsulya

Imsulya i nemlal deg lemeeşrat anda i nerza ama deg temnađt n Tmizar ney deg temnađt n Temrijt, d wid i y-d-yefkan afus n lemeeawna acku newwi-d yur-sen isalen yef wacu i nettnadi, imi d wid yesean tamusni lqayen deg wayen yerzan tayult-a n uzemmur akked lemeeşra. Nemlal xemsa n yimsulya d irgazen, deg temnađt n Tmizar nemlal sin n yimsulyua d irgazen yiwen qqaren-as Hsen OUGHANEM, i yesean 41 n yiseggasen deg leemer-is, d win i ixedmen tafellaht rnu yur-s d bab n lemeeşra anda i nerza, deg wayen yerzan tayuri, yeyra almi d aseggas wis krađ deg uyerbaz alemmas, akked Mouqran OUGHANEM d baba-s n bab n lemeeşra rnu yursen nekkenti s timad-ntey d timezday n temnadt-a . Ma yella deg Temrijt nemlal krađ n yimsulya, yiwen qqaren-as Djamel WESSAR, yesea 44 n yiseggasen deg leemer-is, d afellah yerna d bab lemeeşra anda i d-negmer ammud, yeyra deg tesdawit maca ur d-ifuk leqraya. akked umselyu wis krađ i wumi qqaren Samir WESSAR, yesea 27 n yiseggasen deg leemer-is, d axeddam deg lemeeşra-ya, tayuri yeyra almi d aseggas wis sin deg tesnawit, Lmadjid WESSAR i yesean 61 n yiseggasen, akked Amina AMIROUCHE i yesean 25 n yiseggasen, d tanelmadt am nekkenti tefkayay-d afus n lemeeawna imi nettat d tamezdayt n temnadt n Temrijt.

5.1.Asissen n yimsulya n taddart n Tmizar

Mi neffey yer unnar n unadi deg taddart n Tmizar ur nufi ara uguren, acku d tamnađt anda i nezdey dya d ayen yessisehlen tagmert d usemmed n wammud.

Isem	Tanekwa	Leemer	Tuzzuft	Leqdic	Tayuri
Hsen	Oughanem	41	D awtem	D afellađ Yerna d bab lemeeşra.	Yeyra almi d aseggas wis krađ deg uyerbaz alemmas.
Moukran	Oughanem	70	D awtem	D baba-s n bab n lemeeşra.	Yeyra deg lgerra-nni yer Irumiyen.
Lynda	Ahmama	24	D tawtemt	D tanelmadt.	D tanelmadt deg tesdawit ,nekk s timad-iw d tamezdayt n temnadt n Tmizar.
Ania	Kajite	23	D tawtemt	D tanelmadt	D tanelmadt deg tesdawit, d tamezdayt n temnadt n Tmizar.

5.2.Asissen n yimsulya n taddart n Temrijt

Nerza i tikelt tamezwarut yer temnaqt n Temrijt, ur nufi ara uguren deg wayen yerzan tagmert d usemmed n wammud imi i d-yella ufus n lemɛawna syur tamdakelt-nney Amina AMIROUCHE i izedyen deg temnaqt-a.

Isem	Tanekwa	Leɛmer	Tuzzuft	Leqdic	Tayuri
Djamel	Wessar	44	D awtem	D afellaḥ yerna d bab lemɛɛra anda i d-negmer ammud.	Yeyra deg tesdawit, maca ur d-ifuk ara leqraya.
Samir	Wessar	27	D awtem	D axeddam deg lemɛɛra anda i d-negmer ammud.	Yeyra almi d aseggas wis sin deg tesnawit.
Amina	Amirouche	25	D tawtemt	D tanelmadt	D tanelmadt deg tesdawit.
Lmadjid	Wessar	60	D awtem	D axeddam deg lemɛɛra anda i d-negmer ammud.	Yeyra almi d aseggas wis kraḍ deg uyerbaz alemmas.

6. Asissen n uswir utlayan

Tazrawt-nney ad tili yef uswir n temsislit, taneggarut-a akken kan i teddukul d tezrawt n tesnislit, acku isdukel-itent yiwen n yiswi.

Deg Aswir-a n temsislit ad nesserwes imesla i yellan deg snat n tmeslayin Timizar akked Temrijt, ad nezrew ama d ayen yerzan tamsislit tagsusrant anda ara d-naf anagraw n teyra, anagraw n tergalin ama d abeddel n wadeg ama d win n ugama akked tukksa n tyugiwin taddayin. Akken d ayen ara nezrew tamsislit tuddist anda ara d-naf timlilit n teyra ama d ayelluy ama d timerna n yizegnyiri, tamsertit ama d tandeffirt, d tanesdat tamyayt akked tuttya.

7. Tarrayt n tesleḍt

Deg uḥric-a n tesleḍt ad nebḍu tazrawt-a yef sin n yixfawen, ixef amezwaru d tamsislit tagsusrant anda ad nesserwes anagraw n teyra n snat n tmeslayin-a, anagraw n tergalin ama d tirgalin tanyiyin, tizenzayin, ²tizegnaggayin, tuffayin d yizegnyiriyen akked tukksa n tyugiwin taddayin (imeslicen). Ayen yettemcabin d wayen yemgaraden, acu yemgaraden ma d agama ney d adeg n ususr.

Ixef wis sin d tamsislit tuddist anda ara d- naf timlilit n teyra ama d ayelluy n tiyri, timerna n yizegnyiri, timerna n yimeslic-nniḍen, d timlilit n tergalin ney temsertit ama d tamsertit tandeffirt, tanesdat, tamyayt akked tuttya. Yal Aḥric yewwi-d ad yesɛu sdaxel tibatutin i wakken ad d-nsegzi leqdic-a akken iwata.

Ahric n tezri d tesledt

II. Tizri d tesleđt

Deg uħric-a n tezri d tesleđt ad nebđu tezrawt-a yef sin n yixfawen, ixef amezwaru d tamsisliť tagsusrant d wayen akk icudden yer-s ama d tiyra, tirgalin (tanıyın, tizenzayın, tizegnaggayın, tuffayın, d yizegnyıyın), akked d tukksa n tyugiwin taddayın(imeslicen). Ixef wis sin d tamsisliť tuddist d wayen icudden yur-s, ama d timlilit n teyra (ayelluy, timerna n yizegnyıri d tmerna n yimeslic-nnıden), timlilit n tergalin akked temsertit (tandeffirt, tanesdat dtemyayt), akked tuttya d uđran.

1. Tabadut n temsiliť

Deg tabadut n “ DUBOIS. J” yenna-d : *“Tamsisliť d iciđ n teslest, tzerrew imesla i yellan deg tutlayť deg ufares-nsen akmam, war ma nemuqel yer twuri-nsen timesnisliť”*.² Ihi tamsisliť tebđa yef sin n yiħricen: tamsisliť tagsusrant akked temsiliť tuddist.

III. Tamsisliť tagsusrant

Tamsisliť tagsusrant tettmeslay-d yef yimesla yal yiwen iman-is. Mi ara mlilen yimesla-ya deg wawal ttemyızriren gar-asen tbeddilen. Tazrert ixeddmn yef yinzizen n tayect; adeg d ugama nususrun-sen.

² « C’est une branche de la linguistique qui étudie les sons du langage dans leur réalisation concrète, indépendamment de leur fonction linguistique »(J. DUBOIS., 1973 : 373).

1. Anagraf n teyra

Tiyra d imesli i d-yeqqar umdan war ma yemlal-d uzwu ugur deg ubrid-is. Yef waya deg tezrawt n “AISSOU. Ou” tenna-d : “*Tiyra sumata gellunt-d s uhuzzu n usagu n usiwel, yef waya akken ma llant d tayriyin*”³.

Snat n tmeslayin i yef ara neqdec seant kraḍ n teyri tičuranin (a, i, u) akked teyri tarawsant (e), ur mgaradent ara yef tuget n tmeslayin n tantala taqbaylit. Yef waya “BASSET. A” deg tezrawt-is yenna-d: “*Llant snat n tfesniwin deg tiyra; tičuranin : (a , i ,u) akked tilemt (e)*”⁴.

³ « Les voyelles en général sont accompagnées par la vibration des cordes vocales, c’est cela qu’elles sont toutes de nature sonore »(Ou. AISSOU. 2007 : 24).

⁴ « Le système de base paraît reposait sur une opposition de deux degrés, le degré plein et le degré zéro »(A. BASSET. 1952 : 07)

- Deg tfelwit-a ad nesserwes gar tmeslayt n Tmizar akked tmeslayt n Temrijt

Tiyra	Timizar	Tamrijt
[æ]	[tæmæcint] [æcæmlæɫ]	[æmøllæɫ] [tæckærtæ]
[a]	[æt̪as] [æqənt̪ar]	[b̪əɾ̪a] [d̪ ič̪arən]
[u]	[æzəmmur]	[d̪rus] [ætyuyæt̪]
[o]	[yəçcor] [ixos̪]	[ib̪ətt̪o] [itroz̪]
[i]	[zzit̪] [imi]	[l̪ealit̪] [ɾ̪ric]
[è]	[izé*] [iyé]*	[izé* ⁵] [iyé]*
[ə]	[æɛəqqæ] [yəsɛæ]	[æb̪əll̪ot̪] [ixəll̪ət̪]

Deg snat n tmeslayin-a ulac kra n lemgirda i yellan gar-aset imi kif kif i d-ttwasusrunt teyra.

⁵ Awalen i yesəan itri*d wid i d-nerna, ulac-iten deg wammuden-nney.

1.2. Azal asnislan n teyra deg tmeslayt n Timizar d tmeslayt n Temrijt

- [æ] d [a]: d yiwen n yimeslic imi ulac tiyugiwin taddayin gar-asen.

Md: [æʦas]/[iqəntarən]

Ilmend n waya “GUERRAB. S” yenna-d: “/a/ mi ara yemlal targalt tuffayt yettuɣal d uffay [a], Md :[æʦan]”⁶

- [u] d [o]: d yiwen n yimeslic, ulac gar-asen tiyugiwin taddayin.
- [o]: imesli-ya d asmeskel n yimeslic [u] yettawi tuffayt mi ara yili yer yidis n tergalt tuffayt, **Md:** [iʃob]/[ibəttə] .

Yef waya “GUERRAB. S” yenna-d: “/u/ mi ara yemlil akked tergalt tuffayt yettuɣal d /o/, Md: [æɖo]”⁷.

- [é] d [i]: d yiwen n yimeslic, ulac gar-asen tayuga taddayin.
- [é]: imesli-ya dasmeskel n yimeslic [i], yettawi tuffayt mi ara yili yer yidis n tergalt tuffayt.

Yef waya “GUERRAB. S” yenna-d: « /i/mi ara yemlal targalt tuffayt yettuɣal d [e], Md: [təzred] »⁸

- [ə]: ur yelli ara d imeslic, itteddu kan i usishel n ususu.

Yettuɣal unagraw n teyra n tantala taqbaylit sumata yer kraɖ n teyra; d tiyra tičuranin. Tiyra-ya d tid i d-yellan s ukerdis aniyri, anagar wid n Twareg i isɛan anagraw wessiɛn:

a u

i

⁶ « La voyelle [a] en contact d’une consonne pharyngalisée devient [a] exemple [æʦan], (maladie) »(S. GUERRAB .2014 : 50)

⁷ « La voyelle /u/en contact d’une consonne pharyngalisée devient [o], exemple [æɖo], (vent) »(S. GUERRAB. 2014 :50).

⁸ « La voyelle /i/en contact d’une consonne pharyngalisée devient [e], exemple :[təzred], (ti sais). (S. GUERRAB. 2014 : 50).

Ilmend n waya “SADIQI. F” tenna-d: “*Anagraw Amaziy (timeslayin n ugafa), yerked yef kraḍ n teyra tigejdanin yettwaseqqdacen am yimeslicen: /i/, /a/, /u/*”⁹.

1.3. Idgan n teyra deg wawalen deg temnaḍin-a

1.3.1. Tiyra tiččuranin

Tiyra n /a/, /i/, /u/ zemrent ad ilint deg tazwara deg tlemmast ney deg tagara n wawalen.

Md:

Tiyra	Timizar	Tamrijt
A	aman aṭas yesεa	Asif waha cwiya
I	Ilaq Zzit Ilindi	Itkemmil rric bekri
U	Ufan azemmur uryu	Ulama drus ddlu

- Tameslayt n Tmizar akked tmeslayt n temrijt am win n tmeslayt n ugafa deg wayen yerzan anagraw n teyra, d win yebnan yef kraḍ n teyra.

⁹ « Le système Berbère est constitué de trois voyelles de base qui fonctionnent comme des phonème : /i/, /a/, /u/ ». (F. SADIQI. 1997 : 48).

1.3.2. Tafelwit n wazal n unagraw n teyra anedda

[a]	[u]	[i]
D tiyri talemast, d tiyri timeldit, d tiyri takernayt, d tiyri tagerasent.	D tiyri tandeffirt, d tiyri turgilt, d tiyri takernayt, d tiyri tubrint, d tiyri tarumsidt.	D tiyri tanesdat, d tiyri turgilt, d tiyri tarkernayt, d tiyri tumsidt(tarqaqant).

Deg wayen yerzan tiyra-ya “GUERRAB. S” yenna-d: “[...]Tamazyt sumata, tesa krad n teyra, akked teyri tarawsant. D tiyra [i], [u],[a]. i usishel n umeslay. Acku azal-nsen amsislan d win yettwasnen, [i]: d tiyri tanesdat, d turgilt, d tarkernayt, [u] d tiyri tandeffirt, d turgilt, d tubrint, [a] : d tiyri tanesdat, d timeldit, d tarkernayt[...]”¹⁰.

1.3.3. Tiyri tilemt ney tarawsant

Tiyri tilemt ney tarawsant [ə], ur yelli ara d imeslic, itteddu kan i usishel n ususru. Tiyri tilemt tezmer ad tili deg tazwara n wawal ney deg tlemmast, maca yer tagara ur nezmir ad tt-naf.

Yef waya “AISSOU. Ou” tenna-d: “Tiyri tilemt ney tarawsant tetteddu kan i usishel n ususru, ur tesa ara yiwen n umkan deg wawal ney gar wawalen n tefyirt”.¹¹

¹⁰ «[...]le berbère en général, comportent trois voyelles, plus une voyelle neutre. Ce sont les voyelles [i], [u] et [a]. Cette notation habituelle des berbèrisants pour simplifier leur représentation. Car leur vraie valeur phonétique est respectivement : [i] (voyelle quasi-antérieure, pré fermée, non-arrondie), [u],(voyelle quasi-postérieure, prè-fermée, arrondi), [a],(voyelle antérieure, pré-ouverte, non arrondi[...]) ». (Ou. AISSOU.2007 :24)

¹¹ « la voyelle d’appui /ə/qui sert à faciliter la prononciation et qui n’pas une place stable que soit à l’intérieur d’un mot ou entre les monèmes d’une chaîne ». (Ou. AISSOU. 2007 : 24)

2. Anagrah n tergalin

Tirgalin d lħess ney d aħukku i d-ixeddem usudu mi ara d-yemmager iymamen yellan deg tayect ney deg yimi. Akken d ayeen itt-i d-yesbadu “MARTINET. A”, yenna-d : “*Nsemma i tergalin imesla i d-yettafen ugur deg ususru war tallelt n teyri i yellan yer sdat ney yer deffir*”¹².

Anagrah n tergalin yemgarad seg tantala yer tayed, Ma nerra tamuyli yer “TAIFI. M”, deg umagrad-is¹³, yesserwes ger sebɛa 7 n tantaliwin n yiwet n tutlayt, anida i d-isebgen abeddel amsislan deg yiswiren yemxalafen deg wayen yerzan tirgalin.

2.2. Tirgalin tanyiyin

Targalt tanyit tettili-d deg ususru kan, ur tseɛi ara azal deg tira tasnislit dya yef waya ur tettili ara deg tira tumrist, nettaru-tt s tmerna n^w sdat n usekkil i d-immalen tanyit.

¹² « On nomme consonnes les sons qui se perçoivent mal sans le soutien d’une voyelle précédente ou suivante ». (A. MARTINET. 1991 : 44).

¹³ « Etude et documents Berbères 12, 1994 : 119-138 »

Mdn:

Tirgalin tanyiyin	Timizar	Tamrijt
[g ^w]	[æg ^w ur*]	[ægur*]
[gg ^w]	[æsəgg ^w æs]	[æsəggas]
[g ^w]	[æg ^w ni*]	[gər*]
[bb ^w]	[tæbb ^w umbit*]	[æbbərnus*]
[k ^w]	[æk ^w ərsi]	[tæckært]
[kk ^w]	[ækk ^w]	[ækk]
[ḳ ^w]	[æḳ ^w əssær]	[æḳəssær]
[q ^w]	[iq ^w ur]	[iqur]
[qq ^w]	[tæməqq ^w rænt]	[tæməqqrant]
[x ^w]	[dæx ^w əl]	[dæxəl]
[xx ^w]	[dəxx ^w æn*]	[dəxxæn* ¹⁴]

- Tella lemgirda gar tmeslayt n Tmizar akked temrijt, acku deg tmeslayt n Temrijt, tirgalin tanyiyin ur d-ttwasusrunt ara.
- Tirgalin tanyiyin zemrent ad ilint d tiherfiyin akken zemrent ad ilint d tussidin.

¹⁴ Awalen i yesəan itri ulac-iten deg wammuden-nney, nernaten-i d syur-nney.

2.3. Tirgalin tufayin

Tirgalin tufayin d tirgalin i yessemalalayen sin n yigsusran, yiwen sdat; ixef n yiles, wayeɗ yer deffir d azar n yiles, d win i yettruḥun yer tama n tenkart, ttwarunt s tmerna n waqqa ddaw n usekkil i d-immalen taḥerfit.

Mdn:

Tirgalin tufayin	Timizar	Tamrijt
[d]	[isbəd]	[ixəllət]
[t]	[ætəs]	[iqəntarən]
[z]	[təzzad]	[itruz]
[r]	[ærroh]	[yərrez]
[s]	[ixuʃ]	[ləʃnæf]

- Tirgalin tufayin kif kif i d-ttwasusrunt deg snat n temnaɗin-a n Timizar akked Temrijt. Anagar targalt [d], tttwasusru-d [t] yer Tamrijt.
- **Md1:** aɗar deg Timizar , aɗar deg Temrijt.
- **Md2:** isbeɗ deg Timizar, isbeɗ deg temrijt.

2.4. Tirgalin taggayin d tzenzayin

Tirgalin taggayin; abrid n wuzwu yergel, ur yetteedday ara wuzwu sdat n wugur. Imesli aħrfi mi ara yuƴal d ussid, yettili dima d aggay.

Tirgalin tizenzayin; adeg n ususu ur yergil ara d win yettkemmilen.

ƴef waya “CHAKER. S”, yenna-d: “ *Tiggeyt d tumant ur nesɛi ara akk tiseƴki timsemgiredt, tella deg tmeslayin n teqbaylit d Wewras akked kra n tmeslayin timaziyin n ugafa (tarifit, kra n tamiwin n Lmarruk talemast)* ”.¹⁵

Mdn:

Tirgalin taggayin	Timizar	Tamrijt
[b]	[æbæεuc]	[bæc]
[c]	[æcæmlæɫ]	[tæckært]
[d]	[ɪhɪndi]	[mæddən]
[f]	[icuf]	[ufæn]
[g]	[ægrud]*	[æzəggæɣ]
[h]	[bifiɰ]	[æməhræz]
[ħ]	[iħbubən]	[lħæl]
[j]	[æjdɪd]	[ijini]
[k]	[ækuftæw]	[itkəmmil]
[l]	[lyæci]	[læzəm]
[m]	[æmæn]	[æməllæɫ]
[n]	[icərkudən]	[æmæn]
[p]	[/]	[/]
[q]	[æεəqqæ]	[yəqqəl]
[r]	[təqqur]	[drus]

¹⁵ « La spirantisation est un phénomène qui n’a aucune pertinence distinctive, attestée dans les parlers kabyles et ceux des Aurès et dans d’autres parlers berbères du nord (rifain, Maroc central en partie) ». (S. CHAKER. 1996 : 11-12).

[s]	[xəmsæ]	[snæt]
[ɣ]	[uryu]	[yəssufuy]
[t]	[litræt]	[tæmæcint]
[x]	[ixuʃ]	[ixəl lət]
[z]	[æzəmmur]	[læzəm]
[ɛ]	[ssæɛæ]	[tæwint]
[b]	[æzəbhi]	[bəkri]
[d]	[ægrud]*	[ibərdæn]
[g]	[æjəğgig]	[gər]
[k]	[ækæl]	[ækərwæw]
[t]	[tæzəmmurt]	[zzit]

- Ur d-nufi ara kra n lemgirda deg wayen yerzan asusru n tergalin taggayin ger tmeslayt n Tmizar akked temrijt, imi kif kif i d-ttwasusrunt. Maca targalt [p] ur d-nufi ara awalen s teybaylit deg tmeslayt n Tmizar akked Temrijt, anagar wid i d-wwin deg tefransist ney deg taerabt.

Md1: [æpulis]*, deg Tmizar. [æpulis]*, deg Temrijt.

Md2: [æpæspur]*, deg tmeslayt n Tmizar akked tmeslayt n Temrijt.

Tirgalin-a d irettalen seg tutlayt n tefransist. Yef waya “CHAKER. S”, yenna-d: “ *Targalt [p] ur telli ara deg umawal n tmaziyt, maca nettaf tuget n wawalen kkan-d seg tefransist* ”¹⁶.

- Tirgalin tizenzayin d tid i d-yettwasusrun deg snat n tmeslayin-a; Timizar akked temrijt, anagar targalt [b], deg tmeslayt n Temrijt ulac-itt. Deg Tmizar qqaren [æbriɖ], [ævriɖ]*¹⁷, [b] yettwasusru-d d [v].
- Deg kra n wattalen, ladya deg taggayt n yimqimen ilellyen, imesli azenzay [k] yettbeddil adeg n ususru yettuɣal d /c/.

¹⁶ « [p] : n'existe pas dans le le lexique proprement berbère, mais à été introduit en assez grand nombre par les emprunts français » (S.Chaker. 29 :1978)

¹⁷ Awalen yesean itri ulac-iten deg wammuden-nney, nernaten-d s yur-nney

Md: kem/kemm deg Tmizar, kemm/cemmina deg tmeslayt n Temrijt.

- Deg kra n wattalen, ladya deg taggayt n yimqimen, tuglant, tasusamt [t] tettbeddil adeg n ususru ney tetteylay mađi deg tmeslayt n Temrijt.

Md1: [t] _ /h/: imqimen ilelliyen iwşilen usriden : nutni/nutenti deg tmeslayt n Timizar, yettuyal nuhni/nuhenti deg tmeslayt n Temrijt.

- [t] _ 0 : ččan-ten deg tmeslayt n tmizar, yettuyal ččan-in deg tmeslayt n Temrijt.

- Yewwi-ten deg tmeslayt n Tmizar, yettuyal yewwi-yin deg tmeslayt n Temrijt.

2.5. Tirgalin tizegnaggayin

Deg ususru n tizegnaggayin aserreḥ n taggayt ur yettili ara d amiran, maca d asuref (kra, kra), yettili-d uzmaḍ deg wadeg n ususru n taggayt.

Ilmend n waya “GUERRAB. S”, yenna-d: “ *Tazegnaggayt d tumant tettwaseqdec deg waṭas n tantaliwin n tmaziyt, taqbaylit teswa attwel d akalmam wessisen s tergalin tizegnaggayin, ad nebder seg-sent: [ts][t̥], [dz] [dʒ], d tid i yellan d tussidin* ”¹⁸.

Mdn:

Tirgalin tizegnaggayin	Timizar	Tamrijt
[č]	[mæčči]	[yəččur]
[ǧ]	[æjəǧǧig]	[ləǧǧæmæ]
[ž]	[ležžæyər]	[ləzzæyər]
[t̥]	[ixətt̥ær]	[ixəssər]

- Ulac lemgirda deg ususru n tergalin tizegnaggayin ger tmeslayin-a anagar targalt [t̥t̥], deg tmeslayt n Temrijt tettwasusru-d d [s̥s̥].
- [žž] : yettili dima d ussid . **Md:** [æǧəžžær]/[igəžžəm].
- t̥/t̥t̥ yezmer ad yili d aḥerfi ney d ussid, d aḥerfi **Md:** [t̥uǧəṭ]*, ussid: [iṭətt̥əd].
- Imeslic /č/ yekka-d seg tancucant /c/.
- Imeslic /ǧ/ yekka-d seg tancucant /j/.

¹⁸ « Bien que l’affrication soit un phénomène attesté dans beaucoup de dialectes berbères, le kabyle se caractérise par un paradigme très large de consonnes affriquées » .(S. GUERRAB. 2014 : 59) .

2.6. Izegniyra

D imeslic i yellan ger teyra d tergalin, abrid ur yergil ara akken ad ilint d tirgalin, d aÿen ur yeldi ara akken ad ilint d tiyra, s waya nezmer ad d-nini d tirgalin maca tikwal ttadament adeg n teyra. Zemren ad ilin d iherfiyen ney d ussiden. Deg unamek-a “RABHI. A”, yenna-d : « *Tirgalin tizegnyriyin,tiyrit tinyit [y] d tzeznyrit taleqqagt [w] d tirgalin maca tikwal ttaɤafent aɤayar n teyri* »¹⁹.

Mdn:

Tigalin tizegnyriyin	Timizar	Tamrijt
w—u	wul — [ul]*	wul — [ul]*
y—i	yirgazen — [irgazen]*	Yirgazen--[irgazen]*
w—ww—bb ^w	udem—[bb ^w udem]*	Udem-- [wwudem]*
y—yy—gg	izem—[ggizem]* ²⁰	izem—[yyizem]*

- Deg snat n tmeslayin-a, ulac lemgirda deg wayen yerzan asusru n yizegnyra iherfiyen, imi kif kif i d- ttwasusun deg tmeslayt n Tmizar akked tmeslayt n Temrijt.
- Tella lemgirda ger tmeslayt n Tmizar akked tmeslayt n Temrijt deg wayen yerzan asusru n yizegnyra ussiden, acku deg tmeslayt n Tmizar izegnyra [w] yettwasusru-d d [bb^w], [y] yettwasusru-d d [gg], maca deg tmeslayt n Temrijt izegnyra [w] yettwasusru-d [ww], [y] yettwasusru-d d [yy].

¹⁹ « Les semi-voyelles palatales /y/ et vélaire /w/ sont considérées comme des consonnes ; elles subissent le phénomène de vocalisation quand elle sont en position initiale ou finale ». (A. RABHI. 1994-1995 : 16).

²⁰ Awalen i yesaen itri ulac-iten deg wammuden-nney, nernaten- i d syur-nney.

Yer taggara ad d-nini d akken llan wudmawen n umtawa d umgired deg wayen yerzan asusru n tergalin ger tmeslayt n Tmizar akked tmeslayt n Temrijt :

Deg wayen yerzan tirgalin tanɣiyin d amgired i yellan acku deg tmeslayt n Tmizar d tid i d-yettwasusun s waṭas maca deg tmeslayt n Temrijt tirgalin-a ulac-itent ur d-ttwasusrunt ara .

Tella lemgirda deg wayen yerzan tirgalin tufayin maca mačči aṭas acku tuget n tergalin kif kif-itent i d-ttwasusrunt yer snat n tmeslayin-a , anagar targalt [d] i d-yettwasusun deg tmeslayt n Temrijt d [t] .

Udmawen n umatwa rzan tanɣit s umata ttuɣalent d tiyra /u/, /i/ .

Deg tmeslayt n Tmizar nufa-d d akken targalt [l] d tin I d-susruyen d [ɫ] , ur nesei ara azal deg tira tasnislit .

Nufa-d targalt [l] I sexdamen deg snat n tmeslayin-a d tussda n targalt [l] , tettbin-id mi ara yili deg wawal imesli uffay.

3. Imeslic

“MARTINET. A”, deg udlis-is Aglam asnimeslan[...] (1956 : 40) yesbadu-t-i d d akken “ *d anagraw n yittewlen imsefra i d-iderrun yef tikkelt*”²¹.

Iwakken ad d-kksen imeslicen n yiwet n tutlayt imusnilsen skarayen ayen iwumi qqaren tarrayt n tsefelt: d abeddel n yimesli deg wawal s yimesli-nniḍen ara ibedden anamek n wawal-nni.

Mdn:

- /m/≠/n/ imi≠ ini
- /z/≠/h/ izi≠ ihi ≠ ili
- Ulac lemgirda i yellan ger tmeslayt n Tmizar akked Temrijt deg wayen yerzan imeslicen, acku yal mi ara nbeddel imesli s yimesli-nniḍen deg wawal ad ibeddel unamek n wawal-nni.

²¹ « un ensemble de traits pertinents qui se réalisent simultanément » (A. MARTINET. 1956 :40).

4. Tayuga taddayt n tenmegla

D sin n wawalen yemgaraden deg unamek i d-immalen deg talya tanmegla gar sin n yimesla, qqaren-asen tayuga taddayt n tenmegla gar yimeslanni. “DUBOIS. J”, yesbadu-d tayuga taddayt n tenmegla akka: *“Neqqar ityuga taddayt, i tayuga n wawalen i yesεan anamek yemgaraden, maca asnamak yemgarad anagar s yiwen n yimeslic. Am tefransist awalen-a pain akked bain”*²².

Mdn:

- ili — ali : d tayuga taddayt n tenmegla gar teyra [a] d [i].
- amar — amur : d tayuga taddayt n tenmegla gar teyra [a] d [u].
- uḍan — iḍan : d tayuga taddayt n tenmegla gar teyra [u] d [i].

Ihi tiyra tiččuranin merra d tayugiwin taddayin, sεant azal n yimeslicen.

- ay — ax : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [ɣ] d [x].
- aεric — aḥric : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [ε] d [ḥ].
- anda — anta : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [d] d [t].
- leyla — lexla : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [ɣ] d [x].
- taεmamt — taḥmamt : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [ε] d [ḥ].
- yensa — yelsa : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [l].
- yefna — yefla : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [l].
- inul — ilul : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [l].
- nhu — lhu : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [l].
- ers — els : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [r] d [l].
- tiremt — tilemt : d tayuga taddayt n tenmegla gar [r] d [l].

²² « On appelle paire minimale une paire de mots ayant un sens différent et dont le signifiant ne diffère que par un phonème. Comme en français les mots pain et bain ».
(J .DUBOIS.,op.,Cit :352).

- yerwi — yelwi : d tayuga taddayt n tenmegla gar [r] d [l].
- zger — zgel : d tayuga taddayt n tenmegla ger [r] d [l].
- imi — ini : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [m] d [n].
- izi — ızı : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [z] d [z].
- ihi — ili : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [h] d [l].
- aqrab — ayrab : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [q] d [ɣ].
- kmez — krez : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [m] d [r].
- cnu — cbu : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [b].
- aqerqud — aqerquc : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [d] d [c].
- ihma — ihla : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [m] d [l].
- iksa — idsa : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [k] d [d].
- lehna — lehwa : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [n] d [w].
- ssusem — ssusef : d tayuga taddayt n tenmegla gar tergalin [m] d [f].

5. Tafelwit n yimeslicen n snat n temnaḍin

Imeslic	Timizar	Tamrijt
/f/= /k̲/	[əfk]*	[ək̲f]*
/k/= /k̲/	[lukæn]*	[luk̲æn]*
/y/= /g/	[æylæ]*	[æglæ]*
/t̲/= /h/	[nuṭni]*	[nuhni]*
/t̲/= /k̲/	[æt̲æn]*	[æk̲æn]*
/b/= /w/	[yəBæ]*	[yəWæ]*
/z/= /j/	[zwæğ]*	[jwæğ]*
/k̲/= /c/	[k̲əmm]*	[cəmm]*
/m/= /n/	[mḍəl]*	[ndəl]*
/y/= /i/	[yəMæ]*	[imæ]*
/b̲/= /b/	[lb̲ir]*	[lbir]*
/d̲/= /t/	[xḍəb̲]*	[xṭəb̲]*
/c/= /s/	[cucəf]* ²³	[sucəf]*

²³ Awalen yesəan itri d wid i d-nerna acku ulac-iten deg wammuden-nney.

IV. Tamsisliit tuddist

Mi ara mlilen yimesla deg umeslay ttemyizriren gar-asen tbeddilen. D tazrawt n tigrawgant n yimesla d ubeddel s i d-tgellu i d-iswi n temsiselt tuddsant. Abeddel-a n yimesla iderru-d s umata akken ad yifsus wawal.

1. Timlilit n teyra

Tettili-d temlilit n teyra dag wawal ger snat n teyra s sin wudmawen:

1.1. Ayelluy n teyra

Mi ara mlilent snat n teyra deg wawal, d tamezwarut i iyellin. Md: [æsmæræ], deg lašel-is: asmi ara, d tiyri [i] i yeɣlin. Ayelluy n teyra d ti i yellan deg snat n tmeslayin-a, ama d tameslayt n Tmizar ney d tameslayt n Temrijt.

1.2. Timerna n yizegnyiri

Deg temlilit n teyra yetteli-d wayen i wumi qqaren timerna n yizegnyiri /y/neɣ /W/ Md: yerra-as, (azekka-wen) deg tmeslayt n Tmizar, (yedwa-ten), deg tmeslayt n Temrijt.

2. Tamsertit

Tamsertit mi ara mlilen sin n yimesla mgaraden, zzay ususu-nsen, ad yaz wa yer wa, ad uyalen ttemcabin ugar ney ad uyalen kif kif-iten akken ad yifsus wawa. Deg wayen yerzan aya “SADIQI. F”, tenna-d: “ *d agmuḍ n unermis ger sin n yimeslicen*²⁴ ”.

Ihi tamsertit tebḍa d iḥricen:

2.1. Tamsertit yer deffir

Mi ara yesserti yimesli wayeḍ yellan deffir-s. Yef waya “BERKAI. A”, yenna-d : « *tamsertit deg tlisa n wawalen i d-tettili. Tanzeyt “n” d ima mi ara tt-i d teḍfer tergalit ney away, tettili-d temsertit* »²⁵.

Mdn :

- d+t> d timnifrit> ttimnifrit [t̥timnifrit] : deg tmeslayt n Tmizar.
- timnifrit [timnifrit] : deg tmeslayt n Temrijt.
- n+w > [bb^w] >[ww] : Md : n waman [bb^wæmæn] /[wwæmæn] .
- n+k>kk : [ækkæn] /[ænkæn] .
- ad+n > an : ad nexdem, [ænəxdəm] /[ænəxdəm] .
- d+m > mm: xedmen, [xəmmæn] /[xəmmæn] .
- n+y > [yy]>[G] : n-yilef,[ggiləf]/[yyiləf] .
 - Tella lemgirda gar snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan tamsertit yer deffir, acku deg tmeslayt n Tmizar mi ara yesserti yimesli win yellan deffir-s yettak-d imesli d amaynut, maca tameslayt n Temrijt d tussda n yimesl-nni s timad-is.

²⁴ « c'est le résultat entre deux phonèmes ». (F. SADIQI. 1997 : 61). i d-nekkes deg tezrawt n (Ou. AISSOU. 2007:37).

²⁵ « L'assimilation aux frontières des mots est plus ré pondue /La préposition n « de » souvent assimilée par la consonne ou le glid qui le suit » . (A. BERKAI. 2014 :58)

2.2. Tamsertit yer sdat

Mi ara yessarti yimesli wayeđ it-id-iđefren.

Md :

- l+d — ll
- ldi — lli
- [lli]/[lli]
 - Ulac lemgirda ger snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan tamsislit yer sdat.

2.3. Tamsertit tamyayt

Mi ara msertin yimesla, wa ad yesserti wa, ad d-fken imesli d amaynut.

Md:

Tamsertit tamyayt	Timizar	Tamrijt	Aserwes
ɖt > tɖ/t d+t — tt	Tayaziɖt [tæyæziɖ]	Tabarwiɖt [tæbærwiɖ]	Ulaɖ kra n lemdirɖa i yellan ger tmeslayin-a, Timizar akked Temrijt.

2.4. Tamsertit tibruyanin

Tamsertit tabruyant s umata d tin n yiwen kan n uswel seg yittewlen n yiwen yimesli. Mi ara tili gar sin n yimesla mbaɛaden, kkan gar-asen yimeslan-niɖen, qqaren-as aserwus.

2.5. Tamsertit s tufayt

Mi ara tessentɖ terɖalt tufayt tufayt-is i terɖalt-nniɖen ara yuyalen d tufayt ula d nettat.

Mdn :

Tamsertit s tufayt	Timizar	Tamrijt	Aserwes
Ezd > ezđ (ezđ > iziđ)	ezđ	ezđ	D targalt [d] i yessentden tufayt-is i targalt [d] i yuyalen d tufayt ula d nettat.
Ezd > ezđ > azetđa	Ezđ	zet	

2.6. Tamsertit s tayrit

Mi ara tessentđ tergalt timeyrit tayrit-is (tayect-is) i tsusamt ara yuyalen d tameyrit ula d nettat.

Mdn:

Tasertit s tayrit	Timizar	Tamrijt	Aserwes
S+d = zz	sdat>[zzæt]	[zzæt]	Ulac lemgirda ger snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan tamsertit s teyrit
d+g = gg	[gg ^w æwæl]	[ggæwal]	
Seg-s =zogs	[zøgs]	[zøgs]	
Senz = zzenz	[Zənz]	[Zənz]	

2.7. Tamsertit s tsusmi

Mi ara tessentęd tergal t asusamt t asusmi-s i tmeyrit ara yuyalen d t asusamt ula d nettat.

Md:

Tamsertit s tsusmi	Timizar	Tamrijt	Aserwes
Ččiyt > ččixt	Ččixt	Ččixt	Ulaç lemgirda gar snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan tamsertit s tsusmi. D t asusamt [t] i s-yefkan t asusmi-s i tmeyrit [ɣ], i yuyalen d t asusamt [x].

2.8. Tamsertit s wadeg n ugsusru:

Mi ara tessentɛd tergalɛ adeg n ugsusru-s i tergalɛ-nniɛden ad uyalent seunt yiwen wadeg n ugsusru.

Md:

Tamsertit s wadeg n ugsusru	Timizar	Tamrijt	Aserwes
Ssencew > ccecew	ccencew	ssencew	D tadelɣlant [c] is-yesnetɛden si lebeid adeg-is n ugsusru i tnuɣelt [s] tuyaɛ d [c].

2.9. Tamsertit s waggug(lbeɛd n teyra ney aneflusel)

Yella uneflusel mi ara tesserti teyri tiyri-nniɛden ur nelli ara tama-s, zɣand gar-asent yimesla-nniɛden.

Md:

Tamsertit s waggug	Timizar	Tamrijt	Aserwes
Tifirest > tafirest	tifirest tuymest imi	tafirest tiymest ama	yella umɣired imi tiyri [i] i yellan deg tmeslayt n Timizar tuyaɛ d [a] deg tmeslayt n Temrijt

3. Anufu

Anufu d anemgal n temsertit. Yella unufu mi ara mlilen sin n yimesla, m qaraben deg ususu ney kif kif-iten, zgan-d gar-asen yimesla-nniɗen, yiwen deg-sen s umata ad yemgarad ugar yef wayeɗ akken ad yifsus wawal. Mi ara yili sin n yimesla-nni llan wa tama n wa qqaren-as aseɗli.

Deg wayen yerzan anufu “BERKAI. A”, yenna-d: “ *Anufu d anemgal n temsertit, yella deg talut n uferdis asnislan d wayen i d-igellun s umgired ger uferdis d wayeɗi usishel n ugsusu* ”²⁶.

Mdn:

Anufu	Timizar	Tamrijt	Aserwes
m-m > m-n	Tamemt	Tamemt	Ulaɗ lemgirda gar snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan anufu.

Deg usiley n yisem n umeskar, ney n urbib, ticreɗt [m] tettuyal d[n] mi ara tili tergalt [m] deg uɗar n umyag. D tamsertit s wadeg n ugsusu acku /m/ d /n/, seant yiwen n wadeg n ususu.

²⁶ « C’est le phénomène contraire de l’assimilation où la difficulté réside dans la proximité ou l’identité des éléments phonique en contact ce qui provoque une différenciation ; c’est-à-dire une distinction entre les deux éléments pour faciliter l’articulation » (A. BERKAI. 2014 :62)

Md:

Isem umeskar	Timizar	Tamrijt	Aserwes
lmed > anelmad	Anelmad	Anelmad	Ulaç amgired gar snat n tmeslayin-a deg wayen yerza isem n umeskar.

Ula anda tella tencuglant [f] deg użar n umyag, ticređt yisem umeskar/arbib [m] tettuyal d[n].

4. Tuttya d uḍram

D ambaddel n wadeg gar yimesla deg yiwen n wawal ur d-ngellu ara s ubeddel n unamek n wawal-nni. Mi ara yili gar yimesla wa tama n wa, qqaren-as tuttya. Mi ar ilin mbaɛaden wa yef wa zgan-d gar-asen yimesla-nniḍen, qqaren-as aḍran. Ilmend n waya “KIRECHE. Ou”, tenna-d: “ *Tuttya d tumant s ways i d-yella ubeddel n uẓar, nezmer ad d-nini d ayen yella ayen i wumi nsemma, asenren*”.

Mdn:

efk/ekf (d tuttya).

ayefki/ayekfi (d tuttya).

mɣi/ɣmi (d tuttya).

lekḥul/leḥkul (d tuttya).

kunemti/kumentti (d aḍram).

tigejdit/tijegdit (d aḍram).

- Deg snat n tmeslayin n Tmizar akked Temrijt, tuttya d uḍram am win n tmeslayin n ugafa, acku yella-d ubeddel n yimesla deg wawalen-a, maca anamek ur ibeddel ara.

Taggrayt

Taggrayt tamatut

Leqdic-nney d win yerzan snat n tmeslayin n tantala taqbaylit , d win ikecmen deg trakalt tamutlayt i yellan d tayult n tesnilest . Leqdic-a ihuz aswir n temsislit , d aserwes gar snat n tmeslayin n sin n wayiren yemgaraden, tameslayt n Tmizar i d-yezgan deg wayir n Tizi Wezzu akked tmeslayt n Temrijt i d-yezgan deg wayir n Bgayet .

Deg tesleđt i nexdem nessawed ad d-naf d akken snat n tmeslayin-a i d-yezgan deg sin n wayiren yemgaraden, tameslayt n Timizar akked tin n Temrijt deg wayen yerzan tamsislit tagsusrant, d tid ur yemgaraden ara deg wayen yerzan asusru n teyra-ya: (a , i , u), akked teyri tarawsant (ə) yettwaseqdacen i usishel n ususru .

Ma yella nuyal yer wayen yerzan anagraw n tergalin, nufa-d d akken yella wanda i yella umatwa akken dayen yella wanda i tella lemgirda deg ususru-nsent deg snat n temnađin-a .

Ma nebda-d s tergalin tanyiyin ad d-naf d akken d amgired i yellan gar snat n tmeslayin-a, imi tirkalin-a ulac-itent deg tmeslayt n Temrijt , maca deg tmeslayt n Timizar d tid yettwaseqqdacen s wařas. Ma deg wayen yerzan tirkalin tizenzayin nufa-d d akken deg kra n wattalen ladya deg taggayt n yimqimen ilelliyen, imesli azenzay [k] yettbeddil adeg n ususru yettuyal d /c/.

Deg kra n wattalen, ladya taggayt n yimqimen, tuglant [t] tettbeddil adeg n ususru ney teyelli mađi deg tmeslayt n Temrijt .

Ma d ayen yerzan asusru n taggayin ulac amgired ger snat n tmeslayin-a.

Deg wayen yerzan asusru n tergalin tuffayin nufa d akken kif kif i d-ttwasusrunt deg snat n tmeslayin-a anagar targalt [d], tettwasusru-d d [t] deg tmeslayt n Temrijt .

Ma d tirgalin tizegnaggayin nufa-d tikwal zemrent ad d-ilint deg wallal uzzig, taragalt [zz] dima d tussidt, targalt [tt] tezmer ad tili d taḥerfit ney d tussidt, deg wayen yerzan izegniyriyen ulac kra n lemgirda i d-nufa.

Ma nerra tamawt yer unagraw n tergalin ad d-naf tameslayt n Temrijt ur temhaz ara deg wayen yerzan imeslicen am win n tmeslayt n Tmizar .

Ihi deg uḥric n temsislit tagsusrant amgired i d-yellan s waṭas ger snat n tmeslayin-a yella-d deg unagraw n tergalin.

Ma nuṭal yer uḥric n temsislit tuddist, nessawed ad d-naf d akken tella-d lemgirda deg wayen yerzan timlilit n teyra, deg tmerna n yizegnyri, acku deg tmeslayt n Tmizar tettili-d tmerna n yizegnyri (-wen), deg tmeslayt n Temrijt tettili-d tmerna n yizegnyri (-ten).

Deg wayen yerzan tamsertit, tella-d lemgirda acku deg tmeslayt n Tmizar mi ara mlilen sin n yimesla deg wawal ttaken-d imesli d amaynut, Md : $n+w=[bb^w]$, maca deg tmeslayt n Temrijt tettili-d tussda n yiwen gar yimesla-ya, Md: $n+w=[ww]$.

yer taggara n leqdic-a nessawed i wakken ad d-naf d akken yella wanda llan wudmawen n umatwa, maca damgired i d-yufraren s waṭas gar snat n tmeslayin-a deg wayen yerzan aswir n temsislit, ama deg uḥric n temsislit tagsusrant ney deg uḥric n temsislit tuddist.

Nessaram d akken leqdic-a d win i d-yewwin amaynut i wid ara t-yeyren, nessaram dayen d win ara yeldin tiwwura i tezrawin timaynutin .

Umuy n yidlisen

Ummuy yidlisen

- AISSOU, Ou. (2007), Etude comparative de deux parlers Kabyles(Aokas/Irjen) , mémoire de magister, Université de Béjaia.
- BASSET, A. (1959) , « Article De Dialectologie berbère ».
- BERKAI, A . (2014), Essai d'élaboration d'un dictionnaire Tasaḥlit(parler d'Aokas)-français, thèse de doctorat, Université Mouloud Memmeri de Tizi Ouzou .
- CHAKER, S. (1973) , Le système derivationnel verbal berbère, (dialecte kabyle), thèse de doctorat sous la direction de GALAN. L, INALCO.
- CHAKER, S. (1990), « La parente chamito semitique du berbère un faisceau d'indices convergent », Etude et documents berbère, p : 28-57 .
- CHAKER, S. (2003), « La langue berbère », *Le berbère*, Paris, PUF, P. 215-227.
- DUBOIS, J. (1973), Dictionnaire de linguistique, Larousse/HER, Paris V.
- GUERRAB, S. (2014), Analyse dialectométrique des parlers berbères de kabylie, thèse de doctorat dirigé par NAIT-ZERRAD. KAMAL. INALCO.
- HADDADOU, MA. (2003), Le vocabulaire Berbère commun, thèse de doctorat d'état, Université Mammeri de Tizi Ouzou.
- KHELLAF, M. (1994), Contribution à la géographie linguistique de la petite kabylie, thèse de magister sous la direction CHAKER. SALEM, Université de Béjaia.

- KIRECHE, O. (2010), Etude comparative du vocabulaire fondamental entre les parlers de Sidi Ali Bounab et Souk El Tenine, Analyse morphologique et sémantique, mémoire de magister en Linguistique.
- LACEB, M. (1994), La phonologie générative du Kabyle L'emphase et son harmonie, thèse de doctorat sous la direction du professeur ENCREVÉ. PIERRE, à l'Université de Paris VIII.
- MARTINET, A. (1999), Elément de linguistique générale, Paris. Armand collin.
- NAHALLI, Dj. (2005), Etude comparative de deux parlers berbère d'Algerie, Ait Embarek(kabyle) et Ait Frah(Chaoui), mémoire de magister en Linguistique berbère dirigé par AHMED ZAID CHERTOUK. MALIKA, UAM Béjaia.

Tijentad

Tijenʔaʔ

Ammud n tamnaʔt n Tmizar

1- [gg t̥əssirt̥n̥əy̆ n̥əseə sin l̥əʃn̥æf uzəmmur]

- / dg tSirt-Ny nsea sin lŞnaf uzMur /

2- [**bon** yəllə uzəmmur æcæmlæʔ d̥ win b^wakæʔ æməllæʔ]

- / **bon** yLa uzMur acamlal d win n wakal amLal /

3- [yəlla uzəb̥li]

- / yLa uzbli /

4-[qærənæs æzəb̥li **parce que** ixəʔt̥ær yəseə uryu]

- / qarn-as azbli **parce que** ixTar ysea uryu /

5-[**Normalement** æzəb̥liyægi uyəʔt̥dipasiyæræ t̥mænyæ urəb̥ein ssææə mæraə dikkəs æf t̥zəmmurt̥ iwækkən ædyəz̥d̥]

- / **Normalement** azbli-agi ur yTdipasi ara tmanyə urb̥ein saea mi ara d-yKs yf tzMurt i waKn ad yz̥d /

6-[**la quantité** n zziʔ it̥xæʃsa udisuffuyara aʔas]

- / **la quantité** n Zit iTxaŞa ur d-isufuy ara aʔas /

7-[æəsəgg^wæəsægi ixus zziʔ æf yilindi]

- / asGas-agi ixus Zit yf yilindi /

8-[Ilindi it̥əkəs r̥b̥eʔac litræʔ uqənt̥ar]

- / Ilindi itks r̥b̥eʔac litrat uqnt̥ar /

9-[æəsəgg^wæəsagi ixus s̥ t̥læʔæ litrat iwqənt̥ar]

- / asGas-agi ixuṣ s tlata litrat i wqntar /

10-[yøsea æmæn zyædæ umbæed imyærən qqarən ixuṣ i zziṭ]

- / ysea aman n zyada umbæed imyarn Qarn ixuṣ dg Zit /

11-[Nəkk **avec l'expérience** mæčči d zziṭ igxuṣ d æmæn zyædæ igseæ]

- / NK **avec l'expérience** maČi dg Zit i yxuṣ d aman n zyada i ysea /

12-[æqəntar gilindi d win usəggæs ægi mæčči kif kif]

- / aqntar n yilindi d win n usGas-agi maČi kif kif /

13-[ææqqæ uzəmmur mærae diffəy ggjəğğig yøseæ rroḥ æm ugrud mærae dilæl]

- / æQa n uzMur mi ara d-iFy dg ujĠig ysea Roḥ am ugrud mi ara d-ilal /

14-[yøseæ **une période** ggæyæg iṭṭəṭṭæd ær tẓəmmurt zziṭ æm ækkən iṭṭəṭṭæd ugrud ær yəmmæs]

- / ysea **une période** dg wayg iTṬad yr tẓMurt Zit am waKn iTṬad ugrud yr yM-as /

15-[umbæed **le moment** nni imækkən iglæq ædyəṭṭæd zziṭ yufæ yəmmæs təqqur]

- / umbæed **le moment** Ni imi aKn i ylaq ad yṬad Zit yufa yMa-s tQur /

16-[təzəmmurt nni utəswærae tɔxuṣ ggæmæn dya iqqur kæn isbədkæn]

- / tazMurt-nni ur tswi ara txuṣ dg waman dya iQur kan isbd kan /

17-[æsmi dwṭən wṭən wæmænni n Septembre **tellement** icæd ijḥəd æmæn icuf]

- / asmi id-wtn waman-Ni n Septembre **tellement** icad ijbd aman icuf /

18-[lyæci miṭəṭṭwælin ækənni iyidən d zziṭ nəṭṭæ dəmæn igəččor]

- / lyæci mi i tTwalin akNi iyidn d Zit n Ta d aman i yČur /

19-[d æmæn iggwəznən æf zzi̥t]

- /d aman i iwznn yf Zit /

20-[ilindi æmæn wtən iłwəqt dæyurar itirəbbæn ixuʃ i **le poid**s yəɛæ zzi̥t]

- / ilindi aman wtn di lwqt d ayurar i t-id-irBan ixus i **le poid**s yɛæ Zit /

21-[ihi æzəbli ægi ilæq ædyəzd bifi̥h]

- / ihi azbli-agi ilaq ad yzd bifi̥h /

22-[æcæmlælagi i Novembre i tidksəy məzæhi̥t ulac dæcu ityuyən]

- /acamlal-agi i Novembre i t-id-ksy mazal-it ulac d acu i t-yuyn /

23-[ætəgğəy æləmæ yuyæl dihbubən]

- /ad tĞay alama yuyl d iħbubn /

24-[après ætəgğəy dæxəl umælæxksur ædksəy dəgs æsqi̥tær]

- /après ad tĞay sdaxl umalaksur ad ksy dg-s asqitar /

25-[asqitaragi yəlha ixila bbættænən æm ubəħri]

- /asqitar-agi ylha i xila n waṬann am ubħri /

26-[æzəmmurægi n **la region** d æcæmlæł ækk]

- /azMur-agi n **la region** d acamlal aK /

27-[dæzəmmur bbækæl æməqqrən izuyar ækkəd ləsyux]

- /d azMur n wakal amQran akd lsyux /

28-[æcæmlælagi ilindi iffəy rəbɛæ ueəcrin litræt uqəntær æsəgg^wæsæ^oi
tməntæc kæn]

- /acamlal-agi ilindi yFy rbea ueacrin litrat uqntar asGas-agi tmntac kan/

29-[zwærəyd gg^wæwæɫ yəseæ le poids yəččor d æmæn]

- /zwary-d dg wawal ysea le poids yČor d aman /

30-[æɫmi t̥turæ it̥n it̥ggir]

- /almi d tura itn-itYir /

31-[ilindi t̥læt̥æ t̥cækkærin idæqənt̥ær]

- /ilindi tlata n tcKarin i d aqntar /

32-[æsəgg^wæsægi ilæq xəmsa t̥cækkarin]

- /asGas-agi ilaq xmsa n tcKarin /

33-[t̥æmæcint̥ægi nnəy t̥əzzad̥ s wæmæn isəmmad̥ən]

- /tamacint-agi- Ny tZad s waman isMaɫn /

34-[ismis Onorossi à froid]

- /ism-is Onorossi à froid /

35-[xiɫla l̥əʃnæf iggəllæn]

- /xiLa lʃnaf i yLan /

36-[t̥əllæ t̥innæ icarkud̥ən t̥əzzæd̥ swæmæn iħmæn]

- / tLa tiNa n icarkudn tZad s waman iħman /

37-[t̥t̥in iz̥zad̥ən swæmæn sm̥d̥ən axir]

- /Tin izadn s waman smɫn axir /

38-[æxaɫar æəəqqa uzəmmur yəseæ t̥nac **matières**]

- /axaɫar æQa n uzMur ysea tnac n **les matières** /

39-[imusnæwən ufænd dækkən swæmæn ihmæn llænt les matières iggræqqən dæxəl n le séparateur uttədduntæræ dæxəl n zziṭ]

- / imusnawn ufan-d akn s waman ihman Lant **les matières** i irQn daxl n le séparateur ur tDunt ara daxl n Zit /

40-[ttægi bb^w æmæn isəmmaḍən idisufuyən zziṭ læali t̄əsəæ ændæ yəttirid]

- /d tagi n waman isMaḍn id-isufuyn Zit n læali tsea anda yTirid /

41-[tidækənni n zziḱ ittəddu wækæł æbəεuc ieuras ær dæxəl iyuraf]

- /tidak-Ni n zik iTDu wakal abaεuc ieuras yr sdaxl iyuraf /

42-[wægi qqærənas æmruj ittæwi sin iqəntarən uzəmmur]

- /wagi Qarn-as amruj yTawi sin iqntarn uzMur /

43-[æstəsmirəḍ æf læhsæb bbæyən yəseæ ukəlyənni]

- /ad as-tsmirḍ yf lahsab n wayn ysea uklyan-Ni /

44-[mæ xilla iggəseæ æsttəsmiriy æḍ ittəəddəy məlmi iggşobb æsttərnuy]

- /ma xiLa i ysea ad as-Tsmiriy ad iTεDay mlmi i isoB ad as-Trnuy /

45-[mæ ciṭəḥ dæyən ætəsmirəy]

- /ma yLa ciṭəḥ dayn ad tsmiry /

46-[après æd yəli i la vice ægi æd yəyli ækinæ]

- /après ad yali i la vice-agi ad yyli akina /

47-[tæcəkkartægi ittærræ ləwsəx dæxəłis ifər æqəccuḍ]

- /tacKart-agi yTaRa lwsax sdaxl-is ifr aqCuḍ /

48-[æεəqqæ dækəssær]

- /æQa d akwSar /

49-[tyuyægi isælæyəd æmæn iʔʔirið uzəmmur]

- /atyu-agi isalay-d aman iTirid uzMur /

50-[après æɔyøɣi ær le marto ætyərʒ]

- /après ad yyli ʔr le marto ad t-yrʒ /

51-[ææqqæ uzəmmur iʔʔruzot æf tmænyæ]

- /æQa n uzMur iTruzot ʔf tmanya /

52-[æɔyøɣi ær umalaxur]

- /ad yyli ʔr umalaxur /

53-[æɔyuyæɫ dælqim æɔiæɔɔdi s **la pompe** agi]

- /ad yuyal d alqim ad iɛDi s **la pompe**-agi /

54-[æzəɓlinni yəwɛar ilæq æɔiæɔɔdi s **la vitesse** tæmæɕtuɣt]

- /azbli-Ni ywɛar ilaq ad iɛDi s **la vitesse** d tamɕtuɣt /

55-[æcæmlæɫ æləqimis yəlha yəseæ tæcriɣt]

- /acamlal alqim-is ylha yseæ tacriɣt /

56-[æɔiæɔɔdi ær dæxəl udikonturægi]

- /ad iɛDi ʔr sdaxl udikontur-agi /

57-[dəgi iggəlla **le séparateur**]

- /dagi i yLa **le séparateur** /

58-[æɔ isipari zziʔ wəɣɔs æmæn wəɣɔsən æɣɣæ wəɣɔs]

- /ad isipari Zit wɣds aman wɣdsn aɣba wɣds /

59-[tæmæcintæ txæddəm tlætæ ləhwæyəğ à la fois]

- /tamacint-a txDm tlata n lhwayğ à la fois /

60-[dæxəl t̥sɛæ les vices diyən t̥sɛæ la came n zziṭ]

- /daxl t̥sɛa les vices dayn t̥sɛa la came n Zit /

61-[yiwən yəṭṭæwi æmæn dæk^wəssær yiwən iṭṭæwi zziṭ yəṭṭæli dæswəwən yiwən iṭṭæwi əhbæ ær bərra]

- /yiwn yTawi aman d akSar yiwn yTawi Zit yTali d asawn yiwn iTawi aḥba yr bRa /

62-[wægi dækuftæw æxæṭar swæmæn isəmmaḍən iggəzzad]

- /wagi d akuftaw axaṭar s waman isMaḍn i yZad/

63-[lukæn swæmæn iḥmæn ædiffəy iḥmæ yərnæ irqiq]

- /lukan s waman iḥman ad iFy iḥma yrna irqiq /

64-[tigi c des vagues ṭṭşəffint zziṭ ægi]

- /tigi c'est des vagues TşFint Zit-agi /

65-[mædæbæliy udnəssufuyæræ xilla]

- /ma d abaliy ur d-nSufuy ara xiLa /

66-[nəssufuyd kæn mærae yili ixşær uzəmmur]

- /nSufuy-d kan mi ara yili ixşar uzMur /

67-[la majorité n lyaeci mærae zḍən azəmmur nsən ṭṭxəllisən sidrimən]

- /la majorité n lyaeci mi ara zḍn azMur-nsn Txalish s idrimn /

68- [æxætər xilla uggseinæræ xilla uzəmmur]

- /axatr xila ur sein ara xiLa n uzMur /

69-[imi dæzəmmur læjdud iggəllæn ælmi t̥t̥uræ it̥tkumaʃin t̥t̥əzzun æzəmmur æjd̥id]

- /imi d azMur n ljdud i yLan almi d tura i Tkumaʃin T̥Zun azMur ajdid /

70-[**déjà** nəkk uzziyəæræ bæbæ kifkif]

- /**déjà** nK ur Ziγ ara baba kif kif /

71-[d win njəddi int̥t̥əlqad]

- /d win n jDi i nTlqad /

72-[lyæci həmlən t̥issirt̥ægi imi t̥əzzæd swæmæn isəmmaðən yəlha zziṯis yərna yətt̥eici]

/lyaci hmln tiSirt-agi imi t̥Zad s waman isMaðn ylha Zit-is yrna yTeici /

73-[mæci kæn imi t̥t̥issirt̥nəy]

- /maČi kan i d tiSirt-Ny /

Ammud n temnađt n Temrijt

1- [wæhæ d ddu]

- / waha d Dlu /

2- [di t̥fərrəy æzəmmur dæhæ]

- / di t̥fRy azMur d aha /

3-[t̄am̄ac̄int̄æ ǣth̄æ t̄amm̄ug b̄æc s̄ēaddit t̄æck̄ært̄æ n̄øy sn̄æt]

- / tamacint-a atha tMug bac ad tsεDit tackart-a ny snat /

4-[læz̄əm r̄əb̄ēæ iq̄ənt̄ar̄ən]

- / laz̄m r̄bēa iq̄n̄tr̄n /

5-[**mais** n̄ə̄k̄ni d̄æcu n̄x̄edd̄əm m̄æc̄q̄æ c̄əm t̄s̄ēit̄ yiw̄ət t̄z̄əmm̄urt]

- / **mais** nkni dacu I nx̄Dm mac̄q̄a cm t̄s̄ēit̄ yiw̄t n t̄z̄Murt /

6-[ur n̄ə̄zz̄ad̄ ul̄æ c̄wiyā]

- / ur n̄Z̄ad ula c̄wiya /

7-[ll̄ænt̄ sn̄æt̄ tm̄æcin̄in d̄æh̄æ]

- /Lant snat n tmacinin daha /

8-[**la première machine** d̄t̄æ qq̄ær̄ən̄æs d̄dlu]

- / **la première machine** d ta Qarn-as Dlu /

9-[d̄æh̄æ t̄f̄ərr̄iȳən æz̄əmm̄ur]

- / daha t̄f̄R̄iyn az̄Mur /

10-[w̄æh̄æ d̄æt̄api]

- / waha daṭapi /

11-[t̄æ t̄æm̄əqq̄rant̄æ t̄ətt̄awi **huit litre**]

- / ta tam̄Qrant-a t̄Tawi **huit litre**]

12-[læz̄əm d̄iĉ̄ar̄ən b̄æc d̄id̄iff̄əy]

- / laz̄m diĉ̄arn bac di diFy /

13-[luk̄æn æs̄əns̄ēaddi yiw̄ət d̄iq̄im d̄in z̄zit]

- / lukan ad as-n̄s̄ēDi yiw̄t diq̄im din Zit /

14-[t̄æh̄æ d̄ **la fiuse** d̄idisuf̄uȳən r̄ric]

- / taha d la fieuse di disufuyn Ric /
- 15-[nxədmæs tæckært̪nhæ bæc æthæ jini **les clients** yellan d̪idəwwir]
- / nxdm-as tackart-nha bac atha ad ijini **les clients** i yLan di dWir /
- 16-[d̪æhæ yətrid̪ **la laveuse** d̪is ætfəryət̪ æzəmmur d̪itrid̪]
- / daha ytrid̪ **la laveuse** dis ad tfryt̪ azMur ad itrid̪ /
- 17-[æmænni iwəsxən t̪rəhən syæ sutyu æməllæl]
- / amaNi iwsxn truħn sya sutyu amLal /
- 18-[ætyuyæt̪ ijəbd̪əd̪ æzəmmur nni]
- / atyu-yat̪ ijbdd̪ azMur-Ni /
- 19-[æmænni iwəsxən tætt̪ærən syæ]
- / aman-Ni iwsxn taT̪m sya /
- 20-[hæt̪æn d̪innæ utyu d̪æk̪əssær]
- / atan diNa utyu dakSar /
- 21-[d̪iæwəd̪ d̪itrid̪ sin ibərd̪æn]
- / di iəawd̪ di itrid̪ sin ibrdan /
-
- 22-[izəmmər l̪hæl æthæ d̪ irid̪ **cent pour cent**]
- / izMar l̪hal atha d̪ irid̪ **cent pour cent** /
- 23-[r̪ic d̪æyən æthæ d̪ikkəs]
- / Ric d̪ ayn atha d̪ yKs /
- 24-[zdæxəl t̪əllæ **une vice** ihərrəs æm uk̪ərwæw]
- / sdaxl t̪La **une vice** ihRs am ukrwaw /
- 25-[b̪ək̪ri qbəl mæ yərr̪əz̪ din]

- / bkri qbl ma d-yRz din /

26-[bəkri sublat æthæ itruz uɣwæw]

- / bkri sublat atha itruz uɣwaw /

27-[æyən itəkkəs uzəmmur drus]

- / ayn id-itəKəs uzMur drus /

28-[ufænd bəllik yəllæ zziṭ zdæxəl uɣwæw]

- / ufan-d bLlk yLa Zit sdaxl n uɣwaw /

29-[dæhæ itəfyəd ləhmu]

- / daha itfy-d lhmu /

30-[ixəllət irəwwiyæt]

- / ixLṭ irWi-yat /

31-[mi yətwəhərrəs yəqqəl dæmtun]

- / mi ytwahRs yQl damtun /

32-[wəhæ d la **centre phègeuse**]

- / waha d **la centre phègeuse** /

33-[tḃəṭto gær umtun d wəməən d zziṭ]

- / tḃṬu gar umtun d waman d Zit /

34-[wəhæ dæməhræz ithərris]

- / waha d amhræz ithRis /

35-[æmtun yərtəb micqæ stəksət zziṭ d wəməən]

- / amtun yrṭb micqa d as-tkst Zit d waman /

36-[təsqæræyæyt tḃuhræyt yəqqəl dæqərquc]

- / tsqaray-ayt tbuḥrayt yQl d aqrquc /
- 37-[zziṭ d wæmæn didyæs i **le siparateur**]
- / Zit d waman di d-yas yr **le siparateur** /
- 38-[ulæmæ d nōttæ ibəṭṭo gær zziṭ d wæmæn]
- / ulama d nTa ibṬu gar Zit d waman /
- 39-[tyuyæṭ isufuyd æmæn wæhæ isufuyd zziṭ]
- / tyu-yat ysufuy-d aman waha isufuy-d Zit /
- 40-[wæhæ ækæn isææ tæewint yæssufuy i bəṛra]
- / waha akan isea taewint ySufuy yr bRa /
- 41-[lusəxæyi itəffəy səyi wæsif]
- / lusx-ayi itFy sayi i wæsif /
- 42-[itəffəy i wæsif]
- / itFy yr wasif /
- 43-[æmurəj nṭəyyæcæṭ]
- / amurj nṭYacat /
- 44-[yəčcor d **les acides**]
- / yČur d **les acides** /
- 45-[tæsənd mēddən dṭawin]
- / tasn-d mDn d tawin /
- 46-[æṭhæ nōttækkæsənt]
- / aṭha nTKasnt /
- 47-[llæn sin ləşnæf uzəmmur]
- /Lan sin lşnaf n uzMur /
- 48-[æqəşriw hæ itəwwæ yəṭyima dimæ dæḥcæyci]

- /aqaşriw ɣa itWa ytyima dima d aɣcayci /

49-[æbəlloṭ d̥rus zəgs zziṭ]

- / abLuṭ d̥rus sg-s Zit /

50-[l̥æliṭ æṭafəṭ d̥æzəggæy cwiyaṭ k̥rænkæ]

- / l̥ælit ad taṭṭ d̥ azGay cwiya kranka /

51-[æyən d̥itəksəṭ qqærənæs l̥yəllæ]

- / ayn id-kst̥ Qarn-as l̥yLa /